

var svårt för den enskilda kvinnan att bryta nya vägar.

1909 förbjöds all information om preventivmedel. Ett beslut som kom att få ödesdigra konsekvenser för kvinnorna i form av önskade graviditeter och venerisk smitta.

Kvinnorna fick ensamma bära bördan av barnafödande utanför äktenskapet. Mannen behövde inte erkänna faderskap utanför äktenskapet. Illegala aborter ökade. Framför allt arbetarklassens kvinnor för illa, många fick sätta livet till. Spädbarn dog. De kvinnliga läkarna Karolina Widerström och Ada Nilsson engagerade sig för att sprida kunskap om sexualitet och barnafödande.

Sociala reformer på 1900-talet

Under 1900-talet genomgick landet en förändring som kom att påverka alla invånare. Sociala reformer genomfördes. Levnadsvillkoren förbättrades, och många var de som kämpade för att ge invånarna en bättre hälsa. Sexualupplysningen satte fart på 1930-talet. Förbudet mot preventivmedel upphörde först 1939.

Äktenskapet sågs nästan som en livsförsäkring. Flera berättar om svåra äktenskap där de utsatts för både psykisk och fysisk misshandel. »Att passa sig och inte ställa krav« var ett förhållnings-sätt som flera av dem använde sig av. Kvinnorna teg om det de fick utstå. »Jag ville inte lämna ut vare sig maken, barnen eller mig själv« var det många som angav som förklaring till sin tystnad.

Sexualiteten var laddad och var allt från en positiv upplevelse till en plikt.

Kvinnorna anpassar sig till mannen och hans behov sätts främst. Det leder till att flera av kvinnorna avstår från förvärvsarbete fast de egentligen inte vill. Mannen deltar sällan i allt det arbete som skötsel av barn och hem innebär.

Kvinnors möte med sjukvården

I boken lyfts också kvinnornas hälsa och möte med sjukvården fram. »Kvinnor är alltid tåligare« fick flera av dem höra i samband med förlossning och när de bad om smärtlindring. Att inte bli lyssnade till och inte bli trodda är upplevelser som återkommer i deras berättelser. Läkaren har sällan kunskap om den kvinnliga patientens livsvillkor. Detta medför att deras problem inte tas på allvar. Alltför ensidigt fokuserar läkaren på kvinnans biologi eller »skörare« psyke, och kvinnan fräntas makten över sin egen hälsa. Flera av dem kan berätta om förnedrande bemötande och om hur läkaren vid flera tillfällen missat diagnoser som hjärtinfarkt, hormonell sjukdom, anemi och förslitningsskador med svåra smärtor.

Behov av behandling och åtgärd har dröjt.

Mycket återstår att göra

En viktig slutsats är att kvinnors sjukdomar måste sättas i relation till deras arbete och ansvar och villkor i livet. Kvinnor måste i mötet med vården ges den makt över sin egen hälsa som är en förutsättning för att de ska må bättre.

Mycket har hänt under 1900-talet men mycket återstår innan kvinnan äger makten över sitt eget liv, hälsa och självklart har ett eget rum.

Varsågod och läs!

Detta är en avhandling som omarbetats till en fascinerande läsning om kvinnoliv och kvinnokraft, där livet som kvinna under 1900-talet lyfts fram och synliggjorts.

Tvättstugemordet – en social thriller

Karin Wahlberg. **Flickan med majblommorna.** 373 sidor. Stockholm: Wahlström & Widstrand; 2004. ISBN 91-46-21068-7.

Recensent: Lars Erik Böttiger, professor, *Saltsjö-Boo.*

II Gynekologen Karin Wahlberg har med en spänningsroman om året bokstavligen brakat in på den svenska deckarmarknaden och haft stora framgångar med sina böcker. Nu har hon lyckats förlösa sig själv från den miljö som är hennes egen, sjukhusets – de tre första böckerna utspelades i tur och ordning på en kirurgklinik, en medicinklinik och en sjuksköterskeskola. I »Flickan med majblommorna« är scenen helt annorlunda, en äldre kvinna hittas medvetlös och illa slagen i en alldeles vanlig tvättstuga i en äldre hyresfastighet – mer vanligt kan det knappast bli. Den gamla kvinnan avlider, polisen startar en mördarjakt som utgår från vanligheten, att någon i tvättstugekön blivit tvärarg över att inte finna tvättstugan i ordning och slagit till »kärringen«.

Sociala problem i vardagslivet

Medan ovissheten och spänningen stiger lyckas Karin Wahlberg – som i sina tidigare böcker – blanda in och skildra sociala problem i vardagslivet. Louise Jasinski, som i sin chefs frånvaro leder spaningarna, ligger i skilsmässa, har knackig ekonomi och märker dessutom

att hon blivit gravid efter ett hastigt »ligg« med ex-maken. Doktor Veronika Lundberg, som vi också känner från tidigare böcker, är nu småbarnsmamma och märker hur arbetssituationen på sjukhuset förändrats under hennes mammaledighet. Hennes man, kriminalkommissarien Claes Claesson, är pappaledig, oroar sig för sjukt barn och beskär äppelträd på tomten – när han ska slänga de avskurna grenarna under skylten »Brännbart« på sopstationen hittar han blodiga kläder.

Redan i första kapitlet möter vi två tioåriga flickor som säljer majblommor en typisk, iskall aprildag med snö i luften. Den ena, Viktoria, kommer på flera sätt att bli en centralfigur, återspeglad i bokens titel. När mordutredningen gått i stå försvinner hon spårlöst och återfinns först i de spännande slutscenerna, när det visar sig att tvättstugemordet inte alls har något med tvättstugan att göra – lösningen är en helt annan, mer säger jag inte!

Författaren lyckönskas!

Flickan med majblommorna faller väl in i Karin Wahlbergs serie av spänningsromaner, som en genomtänkt och logisk mördarhistoria blandad med scener ur det vardagsliv som i allt högre grad kommit att innehålla skilsmässa, barnledighet, problem i arbetet, övergrepp på barn och dålig ekonomi! Jag kan bara lyckönska författaren och säga att jag spår höga försäljningssiffror även denna gång! •